

DÉU CERCA L'HOME

Quaerens me sedisti lassus...

(Remarquem que a l'Evangeli no es tracta mai, fora d'error, que l'home cerqui Déu. A totes les paràboles, és Crist qui cerca els homes, o bé el Pare se'ls fa portar pels servidors. O bé, encara, un home troba, com per atzar, el reialme de Déu i, llavors, i solament llavors, ho ven tot).

Himne a Demèter, història del rapte de Cora (Himnes homèrics)

*Demèter, la dels bells cabells, divinitat sagrada, la cantaré ara,
ella i la seva filla, la de les clavilles fines, que Adonis va raptar
havent-la-hi donada Zeus, el del pegar feixuc, el qui lluny hi veu.
Se l'endugué lluny de Demèter, la del glavi d'or, la dels dolços fruits,
quan jugava amb les filles d'Oceà, el del si profund,
collint flors, la rosa i el safrà, i les violetes, tan belles,
en un prat suau, i el jacint i els lliris blaus,
i el narcís, que, com un parany, per a la verge de cara de capoll de rosa,
suscitava la Terra, posada pel voler de Zeus al servei d'Aquell qui acull.
D'aquesta meravella radiant, tots en veneraven la visió,
així els déus immortals com els homes mortals.
Fora de l'arrel cent flors pujaven.
Del perfum de la planta, tot el cel allà dalt estès,
i la terra sencera, en somreien, i la inflor salada de la mar.
Es posà a tremolar i estirà les mans, les dues mans,
per agafar-lo, el bell joguet. Llavors s'obri la terra de les vastes vies
a la plana de Nisà; aleshores s'alçà el rei, Aquell qui acull,
amb els immortals cavalls, el fill de Cronos, el dels molts de noms.
La va pujar, ben a contracor d'ella, en el seu carro d'or,
i se l'endugué que plorava i cridava, alçant la veu,
cridant el pare, fill de Cronos, déu suprem, perfecte déu.
.....
Així, ben a contracor d'ella, se l'endugué per la providència de Zeus,
ell, el germà del pare, Aquell qui mana, Aquell qui acull.*

(El dolor de Demèter impedeix al blat de créixer; l'espècie humana en moriria i els déus en quedarien deshonorats si Zeus no fes dir a Adonis que deixés anar la noia. Adonis escolta el missatge somrient i obeeix. Diu a Cora:)

"Vés, Persèfona, amb la teva mare, la del vel blau,

*que en el pit només hi tens un coratge i un cor d'infant.
I no t'irritis tant, sense motiu,
que entre els immortals no sóc pas un espòs sense honor,
jo, el germà del teu pare Zeus, i si et quedes amb mi
seràs mestressa de tot el que viu, de tot el que es mou,
i tindràs els més grans honors entre els immortals."
Això digué. L'assenyada Persèfona se n'omplí de joia
i, tot seguit, de contenta, s'aixecà; però ell
li féu menjar, d'amagat, un gra de magrana, dolç com la mel,
estratagema perquè no s'hi quedés pas per sempre,
allà baix, amb la venerada Demèter, la del vel blau.*

(Des d'aleshores, passa dos terços de l'any amb la mare, a l'estatge dels déus, i un terç amb Adonis)

COMENTARI.- Hades o Adonis, nom que vol dir Invisible, o Etern, o les dues coses alhora, és presentat adés com a germà de Zeus, adés com a Zeus mateix; car hi ha un Zeus subterrani. El nom de Demèter vol dir molt probablement Mare terra, i Demèter és idèntica a totes aquestes deesses mares el culte de les quals té tantes d'analogies amb el paper jugat per la Mare de Déu en la concepció catòlica. El narcís és la flor que representa Narcís, aquest ésser tan bell que només podia enamorar-se de si mateix. L'única bellesa que pugui ser objecte de l'amor de si mateixa, que pugui ser el propi objecte, és la bellesa divina. L'ànima, en cercar el plaer, troba la bellesa divina, que, sota la forma de la bellesa del món, se li presenta aquí baix com un parany. Gràcies a aquest parany, Déu la pren a desgrat d'ella. És la mateixa concepció del *Fedre* de Plató. Déu ha de deixar que l'ànima retorni a la natura; però abans, per sorpresa, li fa menjar furtivament un gra de magrana. Si se'l menja, la té per sempre. El gra de magrana és el consentiment que l'ànima acorda a Déu gairebé a contracor i sense confessar-s'ho, que és com un infinitament petit entre totes les inclinacions carnals de l'ànima i, amb tot, decideix per sempre més el seu destí. És el gra de mostassa amb què Crist compara el reialme del cel, el gra més petit de tots, que més tard però esdevindrà l'arbre on es posen els ocells del cel.

En aquest mite hi ha dues violències successives de Déu damunt l'ànima, l'una és pura violència i, en l'altra, el consentiment de l'ànima a Déu hi és indispensable i decideix la salvació. Aquests dos moments es retroben en el mite de *Fedra* i en el de la Caverna. Corresponen a la paràbola de l'Evangeli sobre el banquet de noces, per al qual hom va a cercar els convidats a l'atzar pels camins i només es queda, però, amb els qui porten la roba nupcial ~i a l'oposició entre "cridats" i "escollits"~ i a la paràbola de les verges que van totes a trobar l'espòs, de les quals, però, només són admeses les que es porten l'oli, etc.

La idea d'un parany parat per Déu a l'home és també el sentit del mite del laberint, si en traiem les històries que s'hi han afegit després, relacionades amb les guerres entre Creta i Atenes. Minos, fill de Zeus, jutge dels morts, és aquest ésser únic que a l'antiguitat té els noms d'Osiris, Dionisos, Prometeu, Amor, Hermes, Apol·ló i molts d'altres (la versemblança d'aquestes assimilacions es pot establir). El Minotaure és aquest mateix ésser representat en forma de brau, així com Osiris és representat sota la forma del bou Apis i, Dionisos-Zagreus, amb banyes (un simbolisme relacionat amb la lluna i les seves fases pot explicar aquesta imatge). El laberint és aquesta via en què l'home, a la que hi entra, perd el camí i, al cap d'un temps, es troba impotent tant per a recular com per a adreçar-se enllloc; camina sense saber on va i, finalment, arriba al punt on Déu l'espera per menjar-se'l.

Conte escocès del Duc de Noruega
(aquest conte es troba també en el folklore rus, en l'alemany, etc.)

Un príncep (ací anomenat *duke o'Norroway*) té de dies una forma animal i, solament de nits, una forma humana. Una princesa s'hi marida. Una nit, cansada d'aquesta situació, destrueix la despulla animal del marit. Però llavors ell desapareix. L'ha de cercar.

El cerca sens parar, travessant tot de planes i boscos. En la seva recerca errant, es troba amb una dona vella que li fa donació de tres anouetes meravelloses perquè les faci servir en cas de dificultats. Continua errant encara molt de temps. Finalment troba un palau, on s'està el príncep marit seu sota forma humana. Però l'ha oblidada i, en pocs de dies, s'ha de casar amb una altra dona. La princesa, després del seu viatge inacabable, es troba en un estat miserable, va tota esparracada. Entra al palau com a ajudanta de cuina. Trenca la clova d'una de les anouetes i hi troba un vestit meravellós. Ofereix aquest vestit a la promesa del marit a canvi del privilegi de passar una nit sencera amb el príncep. La promesa dubta; després, seduïda pel vestit, accepta; però fa beure al príncep un narcòtic que el té adormit tota la nit. Mentre dorm, l'ajudanta de cuina, la seva verdadera esposa, s'està al seu costat cantant-li sens parar:

*Far hae I sought ye, near am I brought to ye;
Dear Duke o' Norroway, will you turn and speak to me?*

*Lluny jo t'he cercat, a prop teu he estat portada;
Duc de Noruega estimat, ¡vols-te girar i parlar-me?*

Ella canta till her heart was like to break, and over again like to break (fins que no li pugué més el cor, i altre cop encara fins que no li pugué més). Ell no es desvetlla i, a l'alba, ella l'ha de deixar. Això torna a començar una segona nit i, després, una tercera. Aleshores, just abans de l'alba, el príncep es desvetlla, reconeix la seva veritable esposa i acomiada l'altra.

Aquest conte representa també, al meu parer, la cerca de l'home per Déu. Conté també els dos moments de la captura de l'home per Déu. El primer s'acompleix en la nit de la inconsciència, quan la consciència de l'home és encara tota animal i la humanitat és amagada dins seu; a la que Déu la vol fer sortir, l'home fuig, desapareix lluny de Déu, l'oblida i es prepara a una unió adúltera amb la carn. Déu cerca l'home amb penes i treballs i arriba a ell com a mendicant. Sedueix la carn per mitjà de la bellesa i obté així accés a l'ànima, però la troba adormida. A l'ànima se li acorda un termini per a desvetllar-se. Si es desvetlla, només que sigui un instant abans de l'expiració d'aquest termini, i reconeix Déu i el tria, és salvada.

El fet que el príncep es desvetlli solament un minut abans de la tercera i darrera alba indica que en el moment decisiu la diferència entre l'ànima que se salva i la que es perd és només un infinitament petit en relació a tot el contingut psicològic de l'ànima. És el que indica també a l'Evangeli la comparança del reialme del Cel amb el gra de mostassa, el llevat, la perla, etc, així com el gra de magrana de Proserpina.

L'aparença miserable de la princesa, la seva entrada al palau com a ajudanta de cuina, indica que Déu ve a nosaltres completament despulat, no solament del seu poder, sinó també del seu esclat. Ve a nosaltres d'amagat, i la salvació consisteix a reconèixer-lo.

Hi ha un altre tema de folklore que, sens dubte, té relació amb la mateixa veritat; és el de la princesa que surt acompanyada d'una esclava per anar lluny a maridar-se amb un príncep (en certs contes és un príncep amb un esclau qui surt a mullerar-se amb una princesa). Pel camí un esdeveniment l'obliga a canviar de vestit i de paper amb l'esclava i a jurar de no revelar mai la seva verdadera identitat. El príncep es prepara per mullerar l'esclava, i és just al darrer moment que reconeix la seva verdadera promesa.

Els dos temes poden també ser mirats com a evocant la Passió. En el conte del *Duc de Noruega*, la recerca inacabable, esgotadora, de l'esposa legítima, que la fa arribar al palau del príncep en un estat sòrdid, descalça,

esparracada, és del tot convenient a aquesta evocació. Les paraules *Lluny jo t'he cercat, a prop teu he estat portada* prenen aleshores un sentit punyent. I també les paraules *Cantà fins que no li pugué més el cor, i altre cop encara fins que no li pugué més.*

Nota del traductor:

1.- Aquest text, Simone Weil l'escrigué, a Marsella, entre abril i maig del 1942.